

УДК 378.14:378.46:004

*Олександра Ванівська,
Руслана Преснер*

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Система освіти, на думку багатьох дослідників, не може бути незалежною від суспільного і політичного устрою держави, вона за всіх часів відгукувалася на соціальне замовлення. Саме в силу цього політика держави останнім часом спрямована на те, щоб впровадити інформаційні технології в навчальний процес, адже застосування сучасних технологій в освіті створює сприятливі умови для формування особистості. Сучасний світ стає все тіснішим і динамічнішим, вимагаючи від людини більшої обізнаності та комунікабельності, а тому володіння іноземними мовами є важливим компонентом загальноосвітньої та професійної підготовки спеціалістів. Однак сучасний стан підготовки студентів немовних факультетів у цілому не забезпечує достатнього рівня володіння іноземними мовами. Тому багато фахівців досліджують шляхи підвищення ефективності навчання, одним із яких є застосування комп'ютерних засобів.

Проблема використання інформаційних технологій у навчальному процесі загалом і під час вивчення іноземних мов не є новою як для вітчизняної, так і для зарубіжної науки. Аналізу цих проблем і способам їх розв'язання присвячено чимало праць зарубіжних і вітчизняних фахівців (П. Агоянц, С. Алессі, Б. Гершунський, В. Глушков, Ю. Шрейдер, Н. Алпатова, М. Жалдак, В. Коен, М. Мерілл, Р. Аткинсон, Е. Носенко, В. Беспалько, Ю. Рамський, І. Чамберс, Б. Сліпак, В. Міхалевич, О. Карташова). Дослідженням проблеми використання інформаційних технологій у навчанні іноземної мови займаються також Р. Гуревич, Ю. Гапон, Є. Маслико, А. Підласий, В. Каптелінін, Е. Носенко, О. Кущенко, О. Палій, Л. Стрельникова, В. Ляудіс, А. Зубов та ін.

Мета статті полягає у дослідженні можливостей формування іншомовної комунікативно-професійної компетентності студентів засобами інформаційних технологій під час вивчення іноземних мов.

Використання комп'ютерних технологій у навчанні значною мірою змінило підходи до розробки навчальних матеріалів, адже дозволяє реалізувати цілий ряд методичних, дидактичних, педагогічних і пси-

хологічних принципів, робить процес пізнання цікавішим і творчим, дозволяє враховувати індивідуальний темп роботи кожного. Уміння працювати з комп'ютером є невід'ємною складовою ключових компетентностей людини [3] і запорукою успішної кар'єри в майбутньому. Закінчивши навчальний заклад, людина повинна вміти не лише користуватись інформаційними технологіями, а й навчатися за їх допомогою, оскільки скрізь потрібні висококваліфіковані фахівці, здатні ефективно працювати в умовах інформаційного суспільства.

Новітні інформаційні технології навчання надають значно більше можливостей, адже відкривають студентам доступ до автентичних джерел інформації, підвищують інформаційну культуру майбутнього фахівця, збагачують навчальний процес змістовно і роблять його наочнішим, покращують сприйняття і розуміння навчального матеріалу, дають цілком нові можливості для творчості, допомагають мінімізувати розходження між комунікативними цілями навчання і фактично набутими мовними навичками та вміннями, підвищують ефективність самостійної роботи, дозволяють удосконалити зміст, форми і методи навчання. При проведенні заняття з допомогою ІТ інформація надається яскраво оформленою, з допомогою ефектів анімації, графіки, малюнка, сприяючи кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Комп'ютери значно розширюють можливості викладачів іноземних мов і сприяють підвищенню продуктивності праці, зосереджуючи їх зусилля на розв'язанні проблемних питань, активізації пізнавальної діяльності, а також дозволяють максимально адаптувати процес навчання до індивідуальних особливостей студентів. Тобто кожен студент отримує можливість працювати у своєму режимі, вибрати такий темп, при якому пройдений матеріал оптимально засвоюється. Також комп'ютер бере на себе дуже велику частину рутинної роботи, вивільняючи час для творчої, сприяючи ефективності навчального процесу, підвищуючи свідомість та інтерес до вивчення мови, використовується як допоміжний засіб для ефективного розв'язання вже існуючої системи дидактичних завдань [1, с. 504].

Застосування комп'ютерів на заняттях з іноземної мови стимулює прагнення студентів до самостійного отримання нових знань із різноманітних галузей, значно підвищує інтенсивність навчального процесу та сприяє засвоєнню більшої кількості матеріалу, ніж при традиційному навчанні. Крім того, цей матеріал закріплюється міцніше. Комп'ютер забезпечує і всебічний контроль за навчальним процесом. При використанні комп'ютера для контролю досягається більша об'єктивність оцінки, оскільки відбувається одночасна перевірка знань усіх учнів. Необхідно також зазначити, що

комп'ютер нівелює такі негативні психологічні фактори, як дефект вимови, страх зробити помилку, невміння вголос формулювати свої думки. Такі перешкоди можуть завадити учневі проявити свої реальні знання. Залишаючись наодинці з комп'ютером, учень, як правило, не відчуває ніяковості та намагається проявити максимум своїх знань [7, с. 24].

Широкі можливості для занять з іноземної мови і розвитку іншомовної комунікативно-професійної компетентності відкриває Інтернет. У європейських країнах Інтернет почали використовувати для занять з іноземної мови ще в 90-х роках переважно з метою виконання пошукових завдань, публікації текстів, для роботи з актуальним мовним матеріалом, для виконання вправ з аудіювання на базі автентичних матеріалів, для вдосконалення граматичної компетентності, для роботи з on-line словниками та виконання інтерактивних вправ, адже його актуальність і ефективність, на нашу думку, забезпечують такі чинники, як використання сучасної лексики, ідіом, метафор, сленгів, поряд із лексикою широко використовуються вправи з граматики, фонетики, запропонований матеріал використовується як самостійний, наприклад, під час навчальних занять із перекладу, країнознавства, так і допоміжний, навчальні завдання можна роздруковувати безкоштовно, що є важливим сьогодні при високих цінах на всі автентичні підручники. Окрім цього, заняття з використанням Інтернет-сайтів викликає емоційний підйом, сприяє інтенсифікації навчання та підвищенню мотивації.

Реальним для професійної підготовки студентів є використання Інтернет-ресурсів, наприклад, у вигляді тестів для контролю лексичних і граматичних навиків. Одна з найбільш розповсюджених тестових програм – програма TOEFL, стандартний екзамен з англійської мови. Ця програма включає п'ять повних варіантів тестів TOEFL, кожний із яких складається із трьох частин: розуміння почутого (Listening Comprehension), граматичні конструкції (Structure and Written Expression) і розуміння прочитаного (Reading Comprehension).

Не менш важливими є мультимедійні засоби навчання, до числа яких належать такі дидактичні матеріали нового покоління: комп'ютерні підручники; інтелектуальні навчальні програми, програмні пакети та комплекси; презентації.

Вибір мультимедійних програм для вивчення іноземної мови сьогодні достатньо великий. Великим попитом користується програма English Discoveries, розроблена спільно компаніями Edusoft та Berlitz International. Цей обширний (займає 12 компакт-дисків) мультимедіа-підручник призначений винятково для навчальних закладів і не зу-

стрічається у вільному продажу. English Discoveries складається з п'яти рівнів: початковий (1CD), основний (3CD), середній (3CD), вищий (4CD), практичний (1CD). Курс охоплює всі граматичні конструкції англійської мови і понад 3 500 лексичних одиниць. У головному меню програми запропоновані розділи: читання, мова, письмові вправи, аудіювання, граматики, додатки, пригодницька гра, тести. До числа додатків входять електронний словник, механізм запису / відтворення мови, а також журнал успішності, що автоматично ведеться, і службові модулі, що полегшують управління програмою.

Так, наприклад, можна запропонувати студентам попрактикуватися у написанні документів, а саме меморандуму. Пропонується завершити документ, використовуючи подані слова.

*535 ElyAvenue
LongIslandCity, N.Y.
September 21
Ms. KatherineFields
45-21 CharlesRoad
Brooklyn, N.Y.*

*DearMs. Fields,
Asperourconversationthismorning, I amsendingyouadditionalinformationaboutthe
K214 washingmachinethatwasadvertisedinourAprilcatalogue.*

*I willcallyounextweektoconfirmyourorderandset a deliverydate.
ThankyouforchoosingAutomaticMachines, Inc.*

*Yourstruly,
BobGreen*

<i>Latest</i>	<i>model</i>	<i>special</i>
<i>automatic</i>	<i>feature</i>	<i>used</i>
<i>brand-new</i>	<i>downpayment</i>	<i>balance</i>

Окрім цього, можна скористатися готовим зразком.

*535 ElyAvenue
LongIslandCity, N.Y.
September 21
Ms. KatherineFields
45-21 CharlesRoad
Brooklyn, N.Y.*

*DearMs. Fields,
Asperourconversationthismorning, I
amsendingyouadditionalinformationabouttheK214
washingmachinethatwasadvertisedinourAprilcatalogue.*

*Enclosedpleasefindthe K214 brochure. Notethatthe K214 isourlatestmodelandhas
a specialautomaticrinsefeature. Aspromisedinourad,*

ifyoutradeinyourusedmachineforthis brand-newmodel, youcanmake a downpaymentofonly \$100, andpayoffthebalanceoversixmonths. Inaddition, youwillbeguaranteed a fullrefundifyouarenotsatisfiedwiththe K214.

I willcallyounextweektoconfirmyourorderandset a deliverydate. ThankyouforchoosingAutomaticMachines, Inc.

Yourstruly,

BobGreen

У наукових публікаціях із методики ведеться чимало дискусій, які, зазвичай, започатковують викладачі іноземних мов, щодо переваг і недоліків використання комп'ютерів у контексті викладання іноземних мов. Ось деякі найпоширеніші міркування з цього приводу [5; 6; 8].

Використання комп'ютерів стимулює прагнення студентів до самостійного отримання нових знань із різноманітних галузей. Як і в роботі з відео, зображення та звуки, представлені комп'ютером, одночасно стимулюють органи слуху та зору студентів. Комп'ютери можуть допомогти їм стати організованішими та дисциплінованішими. Крім того, через Інтернет студенти мають доступ до автентичних матеріалів та можуть контактувати з широкою аудиторією у всьому світі, що сприяє розвитку їх творчих здібностей. Саме комп'ютерне середовище заохочує до вивчення англійської мови, оскільки всі інструкції щодо використання комп'ютерів написані переважно цією мовою.

Недоліки використання комп'ютерів у вивченні іноземних мов пов'язані з тим, що деякі студенти, не маючи необхідного досвіду, бояться працювати з сучасною технікою. Особливо це стосується недисциплінованих студентів, які часто мають проблеми при роботі з комп'ютерами. Крім того, використання техніки не створює такого відчуття співпраці між студентами та викладачем, як це можна спостерігати на традиційному занятті.

Чи збігається погляд викладачів на використання комп'ютерів у викладанні іноземних мов із поглядом самих студентів? Щоб отримати достовірні відповіді на ці запитання, було проведено опитування серед студентів нефілологічних спеціальностей (усього 256 респондентів). Цікаво, що у більшості випадків думки викладачів і студентів на це питання збігаються, однак у відповідях студентів були певні оригінальні міркування, які й будуть викладені нижче.

Дискутуючи про переваги використання комп'ютерів у процесі вивчення іноземних мов, більшість студентів визнали їх, наголошуючи на потребі комп'ютерних навичок у професійній діяльності (98 %). Вони вважають, що комп'ютер не дає нікому поблажок (35 %); допомагає спілкуватися з людьми інших культур, значно розширюючи світогляд (100 %); створює умови для вивчення мови незалежно від викладача (76 %); з комп'ютером

легше працювати тим, хто невпевнений у собі (31 %); робить студентів дисциплінованими та незалежними (43 %); дає можливість працювати над мовою не лише на занятті, а й у будь-який зручний для цього час (100 %); розширює доступ до різноманітної інформації через Інтернет (100 %).

Серед очевидних недоліків студенти назвали такі: тривала робота з комп'ютером шкідлива для здоров'я (91 %); не всі мають доступ до Інтернету, а дехто просто не вміє користуватися комп'ютером навіть на елементарному рівні (12 %). Крім того, комп'ютер не може перевіряти вимову; складний процес пошуку створює перешкоди для роботи в Інтернеті; вхід із реального світу у віртуальний деякою мірою затримує життєвий розвиток; людина стає в'язнем, а не володарем Інтернету, життя в реальному світі стає нудним; брак живого спілкування, різні види вірусів є перешкодою у широкомасштабному використанні комп'ютерів; комп'ютерні технології вивчення іноземних мов потребують значних фінансових затрат.

Щодо рекомендації, як найкраще використати комп'ютер для вивчення іноземних мов, більшість студентів пропонують: починати вивчення мови з викладачем, а вже згодом – із допомогою комп'ютера; найкращий варіант – поєднання роботи на комп'ютері (різноманітні тести, кросворди, вправи) з роботою в аудиторії під керівництвом викладача, у пропорції 50:50; студенти повинні мати доступ до комп'ютера впродовж цілого дня; забезпечення студентів комп'ютерними програмами.

Найперспективніший, практичний і простий спосіб забезпечити комп'ютерними програмами певний курс з іноземної мови – створювати їх самостійно. У світі існує думка, що коли навчальний заклад вкладає гроші лише у придбання комп'ютерів та програмного забезпечення до них, а не на підготовку викладачів іноземних мов, обізнаних із сучасними комп'ютерними технологіями, то це марна витрата коштів [6].

Вихід із такої ситуації дуже простий: залучати до створення програми самих студентів, які й будуть нею користуватися. Серед студентів усіх немовних спеціальностей завжди є декілька комп'ютерних фанатів, яких викладач і повинен залучити до співпраці. Нехай вони напишуть напівготову програму, а викладач наповнить її різноманітним мовним матеріалом. Бажано, щоб викладач звернувся з приводу співпраці на кафедру програмування. Робота студентів під керівництвом спеціаліста з програмування над дипломом чи курсовим проектом є, на наш погляд, дуже ефективною і поглиблює розуміння предмета дослідження.

На відміну від ситуації з комп'ютерами, де тривають дискусії про їхні переваги й недоліки, використання відео в контексті іноземних

мов таких бурхливих дискусій не викликає, оскільки всі говорять лише про позитивний досвід роботи з відеопрограмами.

Використання у ВНЗ відео [7] під час практичних занять з іноземних мов та дискусії навколо цього показують, що потенціал відеофільмів буде використано повністю, якщо інтегрувати різні види діяльності: до перегляду (pre-viewing), під час перегляду (viewing), після перегляду (post-viewing).

Допереглядові види діяльності: основна мета – підготувати студентів до активного перегляду відеофільму (опитування студентів про можливий зміст фільму, обговорення назви фільму, робота над лексикою тощо).

Види діяльності під час перегляду відео: основна мета – сприяти фактичному перегляду. Можливі варіанти цих видів діяльності: переживання показу фільму задля безпосереднього обговорення його змісту чи самого тексту, передбачення розвитку подій, повторний перегляд фрагментів фільму тощо.

Види діяльності після перегляду відеофільму можуть охоплювати як аудиторні завдання (різноманітні опитування, анування змісту відеофільму, його альтернативні закінчення, дискусії, порівняння, схвалення чи осуд поведінки головних персонажів тощо), так і завдання, які студенти можуть виконувати самостійно вдома: письмово передати зміст фільму чи висловити своє враження про нього, підготуватися до проведення рольових ігор, дебатів тощо.

Готуючись до активного перегляду відеофільму зі студентами, потрібно попередньо скласти план роботи з кожною відеострічкою. Варто повідомити студентів, що вони повинні робити до, під час та після перегляду відеофільму.

Відео не лише концентрує увагу студентів на основній ідеї презентації, але й дає додаткову інформацію про мову жестів, вираз обличчя, емоції, можливі варіанти поведінки мовців та їх реакції у конкретних ситуаціях. Як свідчить практика, студенти добре сприймають мовленнєву діяльність викладача, з яким вони спілкуються кожного дня, але погано розуміють інших носіїв мови. Відеофільм дає можливість адаптації до декількох співрозмовників з різними темпом мовлення, тембром голосу, манерою мовлення, зі специфічними мовними особливостями.

Надзвичайно популярною є робота студентів із газетними вебсторінками з Великобританії чи США для ознайомлення з останніми світовими подіями, проведення підсумків і виступів у класі на матеріалі цих статей. Вони можуть також переглянути рецензії на фільми, щоб вибрати, який із них краще подивитися в аудиторії. Існують вебсторінки, розроблені спеціально для студентів, які вивчають англійську

мову як іноземну, де вони обмінюються електронними листами, виконують вправи, переглядають і читають різні тексти, грають в ігри.

Підсумовуючи все сказане вище, слід зауважити, що використання відео- та комп'ютерних технологій сприяє досягненню основної мети модернізації вищої освіти – покращенню якості навчання, збільшенню доступності освіти, забезпеченню гармонійного розвитку особистості, значно розширює, урізноманітнює програму вивчення іноземних мов у вищому навчальному закладі. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час занять англійської мови сприяє підвищенню мотивації та активізації мовленнєвої діяльності, ефективному засвоєнню навчального матеріалу, формуванню цілісної системи знань, дозволяє вибрати свій власний темп роботи. Ці технології відкривають широкі можливості викладачам, котрі шукають різноманітні шляхи вирішення завдань. Таким чином, орієнтація України на гуманітаризацію освіти й інтеграцію вітчизняної системи освіти з європейською привели до перегляду методологічної бази освіти в цілому. Результатом цього стає створення такої системи освіти, в якій особистість є центром взаємозв'язку мови і культури.

Посилання:

1. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології / За ред. *О. І. Пушкаря*. — К. : Видав. центр “Академія”, 2002. — 704 с.
2. *Нісімчук А. С.* Сучасні педагогічні технології : навчальний посібник / *А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак*. — К. : “Просвіта”, 2000. — 368 с.
3. *Овчарук О.* Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / *О. Овчарук* // Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. — К. : “К.І.С.”, 2003. — С. 13–39.
4. *Полат Е. С.* Інтернет на уроках іноземного мови / *Е. С. Полат* // Іноземні мови в школі. — 2001. — № 3. — С. 24.
5. *Galavis B.* Computers and the EFL Class : Their Advantages and Possible Outcome / *B. Galavis* // English Teaching Forum. — Vol. 36. — 1998. — № 4. — P. 27-29.
6. *Piper A.* Helping Learners to Write : a Role for the Word Processors / *A. Piper* // ELT Journal. — 1987. — No 41/2. — P. 119-125.
7. *Perlmutter D.* Manufacturing visions of society and history in textbooks / *D. Perlmutter* // Journal of Communication. — 1997. — Vol. 47. — No. 3. — P. 68-81.
8. *Teeler D.* How to use the Internet in ELT / *D. Teeler*. — Pearson Education ELT, 2000. — 120 p.

References (transliterated and translated):

1. Informatyka. Komp'uterna tekhnika. Komp'uterni tekhnolohii (Informatics. Computer equipment. Computer technologies) / Ed. by *O. I. Pushkar*. Kyiv, 2002. 704 p.
2. *Nisimchuk A. S., Padalka O. S., Shpak O. T.* Suchasni pedahohichni tekhnolohii : navchalnyi posibnyk (Modern educational technology : a tutorial). Kyiv, 2000. 368 p.
3. *Ovcharuk O.* Kompetentnosti yak kliuch do onovlennia zmystu osvity (Competencies as a key to educational content renewal). // Strategy for Education Reforms in Ukraine : Recommendations on Educational Policy. Kyiv, 2003. P. 13—39.

4. *Polat E. S.* Internet na urokah inostrannogo jazyka (The Internet during foreign language lessons) // Foreign languages at school, 2001, № 3. P. 24.
5. *Galavis B.* Computers and the EFL Class : Their Advantages and Possible Outcome // English Teaching Forum, 1998. Vol. 36, № 4. P. 27—29.
6. *Piper A.* Helping Learners to Write : a Role for the Word Processors // ELT Journal, 1987, № 41/2. P. 119—125.
7. *Perlmutter D.* Manufacturing visions of society and history in textbooks // Journal of Communication, 1997. Vol. 47, No. 3. P. 68—81.
8. *Teeler D.* How to use the Internet in ELT. Pearson Education ELT, 2000. 120 p.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2013

А. Ванивская, Р. Преснер

Формирование иноязычной коммуникативно-профессиональной компетентности средствами информационных технологий у студентов высшей школы

Статья посвящена поиску путей и возможностей для формирования иноязычной коммуникативно-профессиональной компетентности студентов средствами информационных технологий при изучении иностранных языков в высших учебных заведениях, а именно: обоснована целесообразность их использования и возможности внедрения. Авторы делают вывод, что использование видео- и компьютерных технологий способствует достижению основной цели модернизации образования – улучшению качества обучения, увеличению доступности образования, обеспечению гармоничного развития личности, значительно расширяет, разнообразит программу изучения иностранных языков в высшем учебном заведении. Использование информационно-коммуникационных технологий во время занятий английского языка способствует повышению мотивации и активизации речевой деятельности, эффективному усвоению учебного материала, формированию целостной системы знаний, позволяет выбрать свой собственный темп работы. Эти технологии открывают широкие возможности преподавателям, которые ищут разнообразные пути решения задач.

Ключевые слова: информационные технологии, иностранный язык, компьютер, обучение, иноязычная коммуникативно-профессиональная компетентность.

O. Vanivska, R. Presner

Formation of Students' Foreign Language Communicative-Professional Competence by Means of Information Technology

The article is devoted to finding ways and opportunities to form students' foreign communicative-professional competence by means of information technology while studying foreign languages at higher educational establishments, namely the expediency of their use and possibilities of their implementation. The authors conclude that the use of video and computer technology contributes to achieving the main goal of modernization of education – improving the quality of education, increasing the access to education, and ensuring the harmonious development of a personality; it greatly expands the programs of learning foreign languages in higher education, as well. The use of information and communication technologies while learning English improves motivation and activation of speech activity; promotes effective learning, formation of an integrated system of knowledge; and allows to choose own pace of work. These technologies offer wide opportunities for teachers who are looking for various ways to solve problems.

Key words: information technologies, foreign language, computer, teaching, foreign language communicative-professional competence.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
професор О. В. Діденко